

Родина як фактор виховання

Механізм впливу родини на формування особистості наданий у таблиці.

I рівень	II рівень	III рівень
1. Соціальний стан батьків: а) професійний б) соціально-політичний 2. Демографічний склад родини: а) взаємини батьків б) взаємини батьків і дітей в) взаємини дітей г) позасімейні зв'язки	A. Матеріальні фактори Б. Освітній рівень В. Культурний рівень	Родина як фактор виховання

На I рівні аналізу родини як фактора виховання варто виділити соціальний стан батьків, демографічний склад родини і характер сімейних відносин. Аналіз теоретичних джерел і педагогічної практики показує, що істотними параметрами цих трьох факторів є:

1. Соціальний стан батьків: а) професійне положення – робітники, службовці, працівники сфери обслуговування, інтелігенція, комерсанти, домогосподарки, різні варіанти професійного положення батька і матері; б) соціально-політичне положення – активна соціальна позиція, нейтральна, пасивна, антигромадська спрямованість батьків.
2. Демографічний склад родини: а) склад дорослих членів родини – мати, батько; одна мати; один батько; мати, батько й інші дорослі; вітчим у родині; нерідна мати; опікуни; б) склад дітей – одна дитина, двоє дітей, багатодітна родина, зведені діти.
3. Характер сімейних відносин: а) взаємини батьків – демократичні відносини на основі любові і взаємоповаги, авторитарна позиція матері або батька, аморфні (безпринципні) відносини батьків, неприязні взаємини; в) діти між собою – неприязні взаємини, “братерські” взаємини; г) позасімейний зв'язок – коло спілкування родини, предмети і культура спілкування, зв'язки із соціальним оточенням дитини; зв'язок зі школою.

Наслідком дії перерахованої групи факторів є виділені нами фактори II рівня: матеріальний, освітній і культурний рівні родини. Основними параметрами цих факторів є:

- А. Матеріальний рівень родини: а) матеріальне забезпечення родини – рівень забезпеченості (високий, низький, середній); наявність необхідних предметів домашнього побуту; б) матеріальні потреби родини – у межах норми, завищені, занижені; в) характер задоволення матеріальних потреб і розподілу матеріальних благ – переважна витрата коштів на матеріальні потреби (їжу, одяг, предмети побуту, прикраси), переважна витрата коштів на освітні і культурні нестатки, безпланова, безпринципна витрата засобів; г) відношення дітей до матеріальних цінностей – адекватне, споживче, байдуже.
- Б. Освітній рівень: а) батьки рівного освітнього рівня – вища освіта, середня спеціальна, низький освітній рівень; б) батьки з різним освітнім рівнем – незначний пріоритет батька, незначний пріоритет матері, велике розходження в освітніх рівнях батька і матері.
- В. Культурний рівень родини: а) ступінь засвоєння культури членами родини – висока (спеціальний культурний розвиток), хоббі, немає потреби; б) керівництво культурним розвитком дітей – активна участь батьків, негативний вплив на культурний розвиток.

III рівнем аналізу родини як фактора виховання варто вважати інтегральний рівень, на якому родина безпосередньо впливає на хід виховного процесу: а) родина як виховне середовище – наявність умов для фізичного і духовного розвитку дітей; родина як організатор життя і діяльності дітей; родина як керівник розвитку особистості дитини; б) участь родини у формуванні світогляду дітей – вплив самої родини, використання позасімейних факторів впливу (школи, позашкільних закладів, бібліотеки, засобів масової інформації, інших людей); в) родина як організатор різноманітних видів діяльності дітей: навчальної, трудової, суспільно-корисної, дозвілля (діяльності спілкування, ігрової, художньо-творчої, фізкультурної); г) сім'я як сприятливий емоційний мікроклімат розвитку особистості; д) педагогічна культура родини – усвідомлене використання педагогічної науки і передової практики у вихованні дітей; інтуїтивне усвідомлення вірного педагогічного стилю в сім'ї; непослідовні позиції батьків у вихованні дітей; невміння батьків організувати виховний вплив родини (невміння бачити мету і задачі виховання,

визначити зміст виховних впливів, помилки у виборі засобів, методів, прийомів, організаційних форм); антипедагогічний вплив родини (неусвідомлений і свідомий); е) педагогічний стиль керівництва дітьми в родині – авторитарний, демократичний, ліберальний, змішення стилів керівництва; ж) відношення дітей до педагогічних впливів родини – позитивне сприйняття, нейтральне, негативне, критичне сприйняття дітьми негативних впливів родини.

(За кн.: Малюнкова Л.И. Педагоги, родители, дети. – М., 1994. – С. 45-46)